

Aan de voorzitters van de Colleges van Bestuur
van de universiteiten

Den Haag
27 januari 2005

Ons kenmerk
OWB/AI/04-57055

Onderwerp
valorisatie van onderzoek als taak van de
universiteiten

In het Wetenschapsbudget 2004 heeft het Kabinet aangekondigd dat de taak van de universiteiten met betrekking tot de valorisatie van het onderzoek, als onderdeel van de in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) genoemde taak met betrekking tot kennisoverdracht, zal worden verhelderd. Ook in het Actieprogramma Technopartner, dat door de Staatssecretaris van EZ en de eerste ondergetekende aan de Tweede Kamer is toegezonden en op 19 januari jl. door de Tweede Kamer is goedgekeurd, is bovengenoemd beleidsvoornemen opgenomen. Met deze brief geven wij, mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken, uitvoering aan deze toezeggingen.

In het onderstaande is tevens rekening gehouden met de door de Tweede Kamer bij de behandeling van het Wetenschapsbudget 2004 aangenomen motie Joldersma (TK 29 338, nr5), waarin de regering wordt verzocht om het begrip valorisatie en maatschappelijke meerwaarde van de alfa- en gammawetenschappen eerst verder uit te werken voordat tot wetsinterpreterende regelgeving van de WHW en het onderscheiden van een compartiment voor valorisatie en bekostiging wordt overgegaan.

Huidige tekst WHW

In de tekst van de WHW wordt de taak van de universiteiten beschreven in art 1.3 lid 1. Daarin is sprake van het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Dat wordt nader gespecificeerd in termen van taken die zij in ieder geval dienen uit te voeren, namelijk:

- het verzorgen van initiële opleidingen;
- verrichten van wetenschappelijk onderzoek;
- voorzien in de opleiding tot wetenschappelijk onderzoeker of technologisch ontwerper
- het overdragen van kennis ten behoeve van de maatschappij.

De met deze brief beoogde verhelderende toelichting op de tekst van de WHW heeft betrekking op laatstgenoemde taak.

De kennisoverdracht heeft een tweeledig doel.

Ten eerste dient kennisoverdracht ertoe om verantwoording af te leggen aan de samenleving door het verschaffen van informatie over de resultaten van het gedane onderzoek en de redenen voor de daarin gemaakte keuzes. Wetenschaps- en techniekcommunicatie is een belangrijke activiteit om dit

doel te bereiken. Daarop is nader ingegaan in het Kabinetsstandpunt over het rapport Esmeijer, dat mede namens mijn collega van Economische Zaken afgelopen zomer aan de Tweede Kamer is gezonden. Daarin is aangekondigd dat wetenschaps- en techniekcommunicatie expliciet als taak van de universiteiten in de nieuwe wet op het hoger onderwijs zal worden opgenomen.

Het tweede doel is het scheppen van maatschappelijke meerwaarde op basis van universitaire kennis, verder aan te duiden als valorisatie. Valorisatie is het onderwerp van deze brief. Wij hanteren daarbij een omschrijving die breder is dan die is vermeld in het Wetenschapsbudget 2004. Daar is valorisatie omschreven als: "het in economische waarde omzetten van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek". In het overleg over het Wetenschapsbudget 2004 dat de eerste ondergetekende met de Tweede Kamer had is er vanuit de Kamer op aangedrongen om de niet-economische maatschappelijke meerwaarde niet uit het oog te verliezen. Dat is de reden waarom hier een bredere definitie van valorisatie wordt gehanteerd dan in het Wetenschapsbudget. Binnen dit ruimere begrip kan een onderscheid worden gemaakt tussen economische en maatschappelijke valorisatie. Economische valorisatie is daarbij het in economische waarde omzetten van universitaire kennis, maatschappelijke valorisatie het in maatschappelijke waarde omzetten.

Effectieve valorisatie van universitaire kennis vraagt twee dingen.

Ten eerste zijn keuzes nodig in onderzoek en onderwijs die leiden tot kennis en deskundigheden die maatschappelijke meerwaarde hebben of kunnen hebben. Wij beperken ons hier tot het onderzoek. Ten tweede vraagt effectieve valorisatie activiteiten die gericht zijn op het (doen) benutten van universitaire kennis en de resultaten van onderzoek.

Valorisatie: keuzes in het onderzoek

Buiten discussie staat dat een belangrijk deel van het universitaire onderzoek niet primair gericht moet zijn op direct of indirect maatschappelijk nut, maar op het bijhouden van en bijdragen aan wereldwijde wetenschappelijke ontwikkelingen. Het gaat dus om onderzoek dat aanbodgedreven is: het wordt gedaan omdat er snelle wetenschappelijke ontwikkelingen zijn of te verwachten zijn. Het aanbodgedreven onderzoek is overigens niet uitsluitend fundamenteel. Het kan ook heel goed technologisch en inherent op toepassingen gericht zijn. De agenda wordt echter niet bepaald door de maatschappelijke vraag, maar door de onderzoeksmogelijkheden.

Daarnaast moet een deel van het universitair onderzoek gericht zijn op het geven van antwoord op maatschappelijke vragen. Het kan zowel gaan om vragen van bedrijven als van de overheid en van niet-commerciële maatschappelijke organisaties. Het staat de universiteiten en NWO vrij om een (niet overheersend) deel van de eerste en tweede geldstroom in te zetten voor de (mede)financiering van dit vraaggericht onderzoek. Overigens hoeft vraaggericht onderzoek niet noodzakelijk toegepast te zijn, het kan ook fundamenteel van aard zijn.

Universiteiten dienen in hun keuzes een goede balans te vinden tussen aanbodgedreven en vraaggerevend onderzoek. Het spreekt vanzelf dat vraaggerevend onderzoek rechtstreeks van belang is voor economische en maatschappelijke valorisatie. Maar ook het aanbodgedreven onderzoek kan daarvoor van belang zijn. Het is daarom ook zinvol om na te gaan welke mogelijkheden er zijn om de agenda van het aanbodgedreven onderzoek sterker af te stemmen op de R&D-agenda van het bedrijfsleven, op de innovatieagenda van de overheid en op de maatschappelijke behoeften. In de fundamentele fysica kan bijvoorbeeld onderzoek worden verlegd van deelterreinen waarop in de toepassings sfeer alleen Amerikaanse bedrijven actief zijn naar deelterreinen waarop Nederlandse bedrijven toegepast onderzoek doen.

Wij verzoeken de universiteiten en onderzoekinstellingen dan ook om in hun strategische plannen aandacht te besteden aan de mogelijkheden om bij de prioriteitsstelling binnen het aanbodgedreven onderzoek de mogelijkheden tot het scheppen van synergie met het bedrijfsleven en maatschappelijke partijen, en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden tot economische en maatschappelijke valorisatie, expliciet mee te wegen en om in hun verantwoording te rapporteren wat daarvan het resultaat is geweest.

Valorisatie: activiteiten.

In een recente achtergrondstudie van de Adviesraad Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT), uitgevoerd door Dialogic, zijn de activiteiten van de universiteiten die zijn gericht op kennisoverdracht aan de maatschappij nog eens op een rijtje gezet. De studie onderscheidt een aantal vormen van kennisoverdracht die al lang gebruikelijk zijn. Het gaat vooral om

- a) afleveren van hoogopgeleide mensen aan de maatschappij;
- b) samenwerking in het onderzoek met private partijen en maatschappelijke groeperingen;
- c) uitvoeren van onderzoek in opdracht van maatschappelijke partijen;
- d) samenwerking met bedrijfsleven in onderwijs en training;
- e) publiceren van de resultaten van onderzoek;
- f) informele contacten tijdens conferenties, participatie in professionele netwerken en besturen;
- g) wetenschaps- en techniekcommunicatie.

De studie noemt daarnaast ook twee activiteiten die in toenemende mate binnen de universiteiten aandacht krijgen:

- h) inspanningen gericht op het vastleggen van de intellectueel eigendom; hierbij gaat het bijvoorbeeld om het aanvragen van octrooien en het geven van licenties; het omgaan met auteursrechten, etcetera.
- i) het stimuleren van spin-offs en ondernemerschap; hierbij gaat het bijvoorbeeld om het leveren van bijdragen aan het creëren van nieuwe bedrijvigheid in zogenaamde spin-offs en start-ups, het opzetten van incubators voor starters en het stimuleren van ondernemerschap in het onderwijs.

Deze beide laatstgenoemde activiteiten zijn samen met een aantal van de al langer gebruikelijke, rechtstreeks van belang voor de valorisatie van kennis die voortkomt uit het universitair onderzoek.

Ook het zorgen voor een goede toegankelijkheid en bereikbaarheid van kennis voor het bedrijfsleven is van groot belang, in het bijzonder voor het MKB. Veel bedrijven uit deze sector vinden thans moeilijk de weg binnen de universiteiten. Hetzelfde geldt voor andere kleine maatschappelijke organisaties. Hiervoor moeten binnen de universiteiten nieuwe vormen worden ontwikkeld, bijvoorbeeld centrale steunpunten die enerzijds actief optreden naar kleine bedrijven en organisaties en anderzijds deze wegwijs maken binnen de universiteit. Ook valt te denken aan actieve netwerkvorming via stage coördinatoren, enzovoorts.

Wij verzoeken de universiteiten om in hun strategische plannen aan te geven welke valorisatie-activiteiten zij ondernemen en in hun verantwoording vast te leggen wat daarvan de resultaten zijn.

De valorisatie-activiteiten zijn a priori niet beperkt tot een bepaald wetenschapsgebied: zij strekken zich in principe uit tot alle alfa-, bèta- en gammawetenschappen, de technische wetenschappen en combinaties daarvan. Immers op al deze gebieden vindt kennisontwikkeling plaats die interessant is voor het starten van nieuwe bedrijven, het versterken van de innovatiekracht van bestaande bedrijven en het werk van andere maatschappelijke organisaties. Dit neemt niet weg dat in de praktijk thans voor bepaalde wetenschapsgebieden (zoals biotechnologie, farmacie en medisch onderzoek) de perspectieven op economische valorisatie van groter belang zijn dan voor andere. Dat is in het bijzonder het geval voor octrooien, waar immers sprake moet zijn van mogelijke toepassing van de geïntroceerde vinding in de industriële sfeer.

De maatschappelijke meerwaarde die de alfa- en gammawetenschappen kunnen leveren mag echter niet worden onderschat. Voor wat betreft de maatschappelijke valorisatie wordt dit al langer onderkend. Maar ook voor economische valorisatie kunnen deze wetenschappen een belangrijke rol spelen. Dat is vooral het geval voor de niet-technologische aspecten van innovatie, die in veel gevallen een belangrijke rol spelen om tot succesvolle introductie van nieuwe producten en processen

te komen. Te denken valt voorts aan de opkomst van een “creatieve industrie”, waar de alfa- en gammawetenschappen een belangrijke rol kunnen vervullen. Het is daarom voor de universiteiten een uitdaging om nadrukkelijk ook voor de op het eerste gezicht minder perspectiefrijke wetenschapsgebieden de mogelijkheden tot economische valorisatie te verkennen en de kansen daarvoor uit te buiten.

Financiële aspecten

Het doel van de economische valorisatie-activiteiten van de universiteiten, is om maatschappelijke meerwaarde te scheppen. Het primaire doel is dus niet dat de universiteiten er zelf aan verdienen. Universiteiten kunnen wel een redelijke vergoeding vragen voor hun inspanningen, maar dat moet eerder een vergoeding van de gemaakte kosten zijn dan dat hierbij een winstmotief wordt nagestreefd. Kennisoverdracht aan de maatschappij, en daarmee valorisatie, is immers één van de wettelijke taken van de universiteiten en de kosten daarvan mogen dus in ieder geval ten dele worden bestreden met middelen uit de eerste geldstroom.

In een later stadium zullen wij een kwantitatieve indicatie geven van het percentage van de eerste geldstroom dat daarmee gemoeid zou kunnen zijn. Deze indicatie zal de vorm krijgen van een compartiment binnen de strategische overwegingen component van het bekostigingsmodel. Over de meest wenselijke omvang van dat compartiment zal nog overleg met de VSNU plaatsvinden. Wij tekenen hierbij aan dat de bestedingsvrijheid van de universiteiten hierdoor niet verandert. Het genoemde compartiment is alleen een handreiking aan de universiteiten in de eigen besluitvorming. Het lumpsum karakter van de Rijksbijdrage blijft derhalve gehandhaafd.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(w.g. Maria J.A. van der Hoeven)

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(w.g. Mark Rutte)